



Заедници инклузивни  
за млади



# 2023

## ДОКУМЕНТ ЗА ЈАВНИ ПОЛИТИКИ

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ЗАКОНОТ ЗА МЛАДИНСКО  
УЧЕСТВО И МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ



Финансирано од  
Европска Унија



Национален младински совет  
на Македонија



YOUTH EMPOWERMENT PLATFORM



ФОНДАЦИЈА  
ЗА РАЗВОЈ НА  
ЛОКАЛНАТА  
ЗАВДНICA



LOCAL  
COMMUNITY  
DEVELOPMENT  
FOUNDATION



## **ИЗДАВАЧ:**

Национален младински совет на Македонија  
ул. Вељко Влаховиќ, бр. 7/1-1, 1000 Скопје  
[www.nms.org.mk](http://www.nms.org.mk)  
[info@nms.org.mk](mailto:info@nms.org.mk)

## **ЗА ИЗДАВАЧОТ**

Филип Ивковски, в.д претседател

## **АВТОР И УРЕДНИК**

Филип Кулаков

## **СОРАБОТНИЦИ**

Мариана Ангелова, Невенка Лонгуррова Гирова, Александар Михајловиќ, Ана Наумоска, Деа Здравковска, Дејан Петровски, Ивана Атанасовска, Ивана Хаџи-Николова, Јорданчо Миневски, Кристијан Панев

## **ЛЕКТУРА**

Валентина Јошевска

## **ТЕХНИЧКО УРЕДУВАЊЕ**

Андреј Баџуков

## **ПЕЧАТЕЊЕ**

Д.О.О.Е.Л. Мотив Плус

## **ТИРАЖ**

210 примероци

## **ГОДИНА НА ИЗДАВАЊЕ**

2023

Овој мониторинг извештај е подготвен со финансиска поддршка на Европската Унија. Неговата содржина е единствена одговорност на Националниот младински совет на Македонија и не ги одразува ставовите на Европската Унија.

# ЗА ПРОЕКТОТ

Главната цел на проектот „Инклузивни заедници за млади“ е да ги ангажира младинските граѓански организации да обезбедат поддршка на своите локални заедници, да ги искористат постојните механизми за учество во локалните политики и процесите на донесување одлуки кои се однесуваат на нивните потреби и потребите на нивните конституенти.

Главните активности на проектот вклучуваат: зајакнување на капацитетите на младинските организации и локалните младински совети преку серија работилници, следење на имплементацијата на Законот за младинско учество и младински политики, оценување на инклузивноста на младите во локалните самоуправи во Северна Македонија, изготвување препораки за политики и поддршка на младински иницијативи за застапување кои го зголемуваат младинското учество во јавната политика.

Проектот го спроведува Националниот младински совет на Македонија, заедно со партните Фондација за развој на локалната заедница – Штип, SFERA International Битола и Платформа за младинско јакнење ЈЕП – Гостивар. Проектот „Инклузивни заедници за млади“ е поддржан од Европската Унија

# СОДРЖИНА

ЗА ЗАКОНОТ ЗА МЛАДИНСКО УЧЕСТВО И МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ	6
МЛАДИНСКО УЧЕСТВО	8
НАЦИОНАЛНО СОБРАНИЕ НА МЛАДИ	8
НАЦИОНАЛНО СОВЕТОДАВНО ТЕЛО ЗА МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ	8
ЛОКАЛНИ МЛАДИНСКИ СОВЕТИ	8
ПОЛИТИКИ ЗА МЛАДИ	10
НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДИ	10
ЛОКАЛНИ СТРАТЕГИИ ЗА МЛАДИ	11
СЕРВИСИ ЗА МЛАДИ	12
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДИ	12
МЛАДИНСКИ ЦЕНТАР	13
СЛУЖБЕНИЦИ ЗА МЛАДИ	14
ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР ЗА ТЕМИ ПОВРЗАНИ СО МЛАДИТЕ ВО АГЕНЦИЈАТА ЗА МЛАДИ И СПОРТ	15
ФИНАНСИРАЊЕ	16
ПРЕПОРАКИ	17



# ЗА ЗАКОНОТ ЗА МЛАДИНСКО УЧЕСТВО И МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ

Во 2018 година, по иницијатива на Клубот за младински прашања и политики во Собранието на Република Северна Македонија започна процес за креирање Закон за млади. Процесот следуваше по втор пат, откако во 2011 година од страна на државата, а на барање на младинскиот сектор, тогашниот предлог-закон за млади беше повлечен.

На национално ниво при процесот на креирање на законот беше формирана експертска работна група составена од претставници на младинскиот сектор, со цел да придонесат во креирањето на содржината на законот, базирано на нивните искуства од работата со млади на национално и на локално ниво. Во текот на овој процес, Националниот младински совет на Македонија со поддршка од своите организацији-членки и Базата на обучувачи на НМСМ спроведе 17 консултации со младите на локално ниво со цел утврдување на потребите на младите за тоа што сакаат да биде имплементирано со новиот Закон за млади.

На 14 јануари 2020 година, Собранието на Република Северна Македонија го донесе законот под името „Закон за младинско учество и младински политики“.

Законот за младинско учество и младински политики е првото законско решение во Северна Македонија кое го гарантира младинското учество и ги препознава младите и формите на младинско организирање. Како таков, законот прави дистинкција помеѓу младинска организација, организација за млади и младинска чадор-организација, и ја делегира обврската на Агенцијата за млади и спорт да води Регистар на формите на младинско организирање. Законот дополнително за прв пат дава дефиниција што е млад човек, младинска политика, младинско учество, младинска работа и младински работник.

Во поглед на младинското учество, законот предвидува механизми на национално и на локално ниво за вклучување на младите во процеси на креирање политики и донесување одлуки, односно Национално советодавно тело за младински политики и локални младински совети во сите општини.

Од аспект на политиките за млади, во самиот закон е опфатено носење национална стратегија за млади и локални стратегии за млади, како клучни стратешки документи за

активности за млади кои ги планираат и ги спроведуваат институциите и општините. Законот за младинско учество и младински политики предвидува и сервиси за млади, односно механизми за доближување на институциите за младите и овозможување нивен раст и развој. Како такви, во рамките на законот се дефинирани канцеларии за млади и младински центри, а во рамките на државните институции и општините е предвидено именување на службеник за млади, односно лице одговорно за работењето на претходно наведената канцеларија за млади, како и за координирање, спроведување и следење прашања од интерес на младите во делокругот на надлежностите на институцијата. Во рамките на поглавјето Сервиси за млади, исто така, е превидено и Агенцијата за млади и спорт да воспоставува истражувачки центар за теми поврзани со младите.

И на крај, во однос на финансирањето за спроведување на овој закон од Буџетот на Република Северна Македонија годишно се издвојуваат средства во висина од најмалку 0,3%, додека од буџетите на општините за млади се издвојуваат средства во висина од најмалку 0,1% на годишно ниво.

# МЛАДИНСКО УЧЕСТВО

## НАЦИОНАЛНО СОБРАНИЕ НА МЛАДИ

Националното собрание на млади претставува тело на формите на младинско организирање кое врши избор на младински претставници во Националното советодавното тело за младински политики, креира приоритети и политики за застапување на младинските претставници и ја координира и ја следи нивната работа.<sup>1</sup> Националното собрание на млади го свикува иницијативен одбор од најмалку две третини од формите на младинско организирање од Регистарот на Агенцијата за млади и спорт.

**Од донесувањето на законот, Националното собрание на млади сè уште не е формирано.**

## НАЦИОНАЛНО СОВЕТОДАВНО ТЕЛО ЗА МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ

Националното советодавно тело за младински политики претставува механизам за соработка помеѓу претставници на младинскиот сектор и претставници на органите на државната управа кое има советодавна и надзорна улога при спроведувањето на младинските политики и активностите за млади.<sup>2</sup>

Советодавното тело се состои од девет младински претставници избрани од страна на Националното собрание на млади и осум претставници номинирани од органите на државната управа. Еден од претставниците на младинскиот сектор е назначен како негов претседател.

**Бидејќи Националното собрание на млади сè уште не е формирано, чиј состав ги номинира членовите на Националното собрание на млади, Националното советодавно тело за младински политики, сè уште не е формирано.**

## ЛОКАЛНИ МЛАДИНСКИ СОВЕТИ

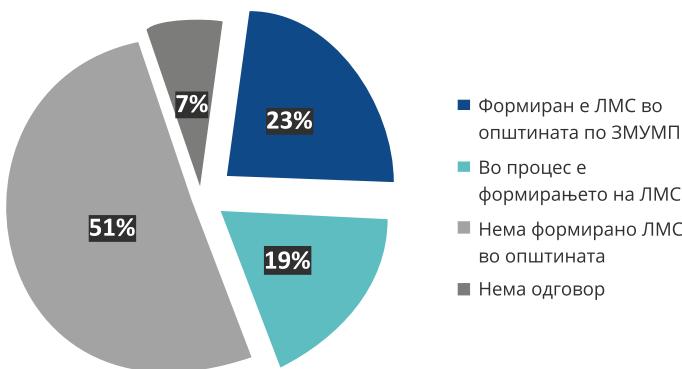
Локалните младински совети претставуваат тела на локалната самоуправа кои ги сочинуваат млади претставници на различните форми на организирање во општината, кои имаат советодавна и застапувачка улога за прашањата од младински интерес кон локалната самоуправа. Локалните младински совети имаат улога да го гарантираат

<sup>1</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)

<sup>2</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)

младинското учество на локално ниво, односно на ниво на општина. Самиот закон предвидува креирање локален младински совет во сите 81 општини.

Самиот закон предвидува и детална процедура кога станува збор за креирање локален младински совет првпат, но постојат околности каде во некои општини веќе постои или постоеал локален младински совет, па во такви случаи потребна е трансформација на советот со цел да одговара на законските одредби.



**Што се однесува на имплементацијата на законот за формирање на локални младински совети, само 19 општини, што претставува само 23% од вкупниот број на општини, го имаат формирало Локалниот младински совет во согласност со одредбите од Законот за младинско учество и младински политики.** Некои од општините што се изјасниле позитивно за формирање на Локален младински совет, дополнително изјавиле дека не било јавен повик за неговото создавање, што е во спротивност со чекорите за формирање на Локален младински совет според законот. Според истражувањето, во 15 општини е во тек процес на создавање на Локален младински совет, во 41 општини нема започнато никаков процес, додека 6 општини не дале одговор.

# ПОЛИТИКИ ЗА МЛАДИ

Со Законот за младинско учество и младински политики се регулираат младинските политики на национално и локално ниво, освен младинското учество. Согласно со законот, Владата на Република Северна Македонија има задача да креира и да усвои национална стратегија за млади за петгодишен период, вклучувајќи акциски план за реализација на стратегијата на национално ниво. Секоја општина има задача да прифати локална стратегија за млади за период од пет години, вклучувајќи акциски планови за реализација на локално ниво.

## **НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДИ**

Национална стратегија за млади е стратешки документ со кој се утврдуваат среднорочни цели и приоритети за развој на младинските политики и унапредување на интересите на младите и се утврдуваат организациски, финансиски и административни мерки за нивно остварување<sup>3</sup>.

Во моментот во сила е Националната стратегија за млади на Република Северна Македонија (2016 – 2025), која ги опфаќа следниве тематски области: младинско учество, младинско информирање, локална младинска работа, образование, вработување и поддршка предвработување, култура, спорт, здравје и квалитет на живот<sup>4</sup>.

И покрај постоењето на оваа Национална стратегија, согласно со новиот Закон за младинско учество и младински политики предвидено е да се донесе нова национална стратегија за млади, конкретно во рок од 18 месеци од донесувањето на законот.

**Законскиот рок за неа истече на 14 јули 2021 година.**

Во август 2022 година, на Меѓународниот ден на младите, Агенцијата за млади и спорт официјално го најави отпочнувањето на процесот за креирањето на новата Национална стратегија за млади. Новата стратегија ќе се фокусира на следните стратешки приорити, односно младинското учество, младинското информирање, младинската работа, образование, култура, здравје, вработување и претприемништво и безбедност. Во споредба со претходната стратегија, безбедноста е нов стратешки приоритет во текстот. Финалната верзија на Националната стратегија за млади беше претставена во мај 2023 година, и во следниот период се очекува нејзино усвојување. Согласно најавеното, ќе бидат изгответи два акциски планови за истата, односно еден за периодот 2023-2025 и за периодот 2025-2027.

<sup>3</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)

<sup>4</sup> Национална стратегија за млади 2016-2025 (достапна на:

<[http://ams.gov.mk/images/dokumenti/mladi/National\\_Youth\\_Strategy\\_2016-2025\\_eng.pdf](http://ams.gov.mk/images/dokumenti/mladi/National_Youth_Strategy_2016-2025_eng.pdf)>

# ЛОКАЛНИ СТРАТЕГИИ ЗА МЛАДИ

Локалната стратегија за млади е стратешки документ со кој, во согласност со Националната стратегија за млади, се утврдуваат среднорочни цели и приоритети за развој на младинските политики и унапредување на интересите на младите на локално ниво и се утврдуваат организациски, финансиски и административни мерки за нивно остварување<sup>5</sup>. Таа претставува основа за развој на локалните младински политики на конкретната општина во петте години во кој период стратегијата е донесена.

Локалната стратегија содржи и Акциски план за реализација со дефинирани активности, динамика, носители на активности и проекции на буџетски средства, како и услови и индикатори за евалуација за спроведувањето на локалната стратегија за млади.

**Согласно со податоците добиени од спроведениот мониторинг, во 11 општини се спроведени консултации со младите за Локална стратегија за млади, а во 7 општини е усвоена Локалната стратегија за млади, односно само 8% од општините.**

Во конкретниот случај, станува збор за Општините Крива Паланка, Штип, Кочани, Крушево, Теарце, Кичево и Охрид.

**Во однос на акциските планови, само 4 општини одговориле дека имаат изработено акциски план.**



<sup>5</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)



# СЕРВИСИ ЗА МЛАДИ

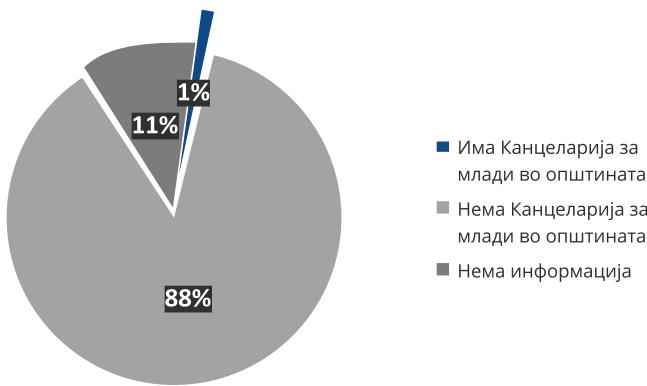
## КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДИ

Канцелариите за млади претставуваат примарна точка за пристап на младите на локално ниво и оттаму се координира работата за млади во општините<sup>6</sup>. Именуваниот службеник за млади во самата општината е предвидено да биде одговорното лице што е одговорно за работењето на Канцеларијата за млади. Канцеларијата за млади во рамките на општината е местото во кое ќе можат да се обратат сите млади лица од општината и да се информираат во врска со прашања поврзани со младите, а во надлежност на општината.

Согласно со законот, сите општини имаат обврска да формираат канцеларија за млади најдоцна во рок од една година од денот на влегувањето во сила на Законот за младинско учество и младински политики. **Рокот е истечен од 14 јануари 2021 година и согласно со информација од Агенцијата за млади и спорт само во 1 општина (во 1% од општините) е формирана Канцеларија за млади.** Во однос на добиените податоци од општините, кај дел од нив се уште постои дилемата околу тоа што е канцеларија за млади, а што е младински центар, а дополнително дел од нив кои тврдат дека имаат канцеларија за млади, недостасува одлука да го потврди тој податок.

**Согласно податоците добиени од страна на општините, 6 од нив тврдат дека имаат формирани канцеларии за млади (7% од општините), и притоа појаснуваат дека со именувањето на службеникот за млади се наведува и неговата улога да раководи со канцеларијата за млади.** Дополнително објаснување кое го користат, е тоа дека канцеларијата за млади е канцеларијата во која работи службеникот за млади, без притоа да има одлука за нејзино формирање. Дополнително, определени општини со одлука алоцирале канцеларија за користење на локалниот младински совет, и истата како таква ја сметаат за канцеларија за млади. **И покрај ова нивно тврдење, реалната слика е дека канцеларија за млади, таква каква што е дефинирана во Законот за младинско учество и младински политики постои само во Општина Куманово.**

<sup>6</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)



## МЛАДИНСКИ ЦЕНТАР

Младинските центри се места каде што се подготвуваат и се спроведуваат програми што ја подобруваат благосостојбата на младите, развојот на личниот, социјалниот и професионалниот живот на младите, информации од важен интерес за младите и други аспекти од животот на младите<sup>7</sup>. Согласно со Законот за младинско учество и младински политики, секоја општина има обврска да формира младински центар во рок од 5 години од денот на влегувањето во сила на законот. **Досега, согласно со одговорите добиени од општините, младински центри има во 7 општини (9% од сите општини), и тоа во следните општини: Центар, Куманово, Пробиштип, Штип, Велес, Кавадарци, и Охрид.** Во однос на тоа како функционираат младинските центри, истражувањето покажало до сега само 3 младински центри имаат своя програма за работа, а кај 2 центри, изработката на програмите е во тек.

Рокот за оваа законска обврска сè уште не е истечен.



<sup>7</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)

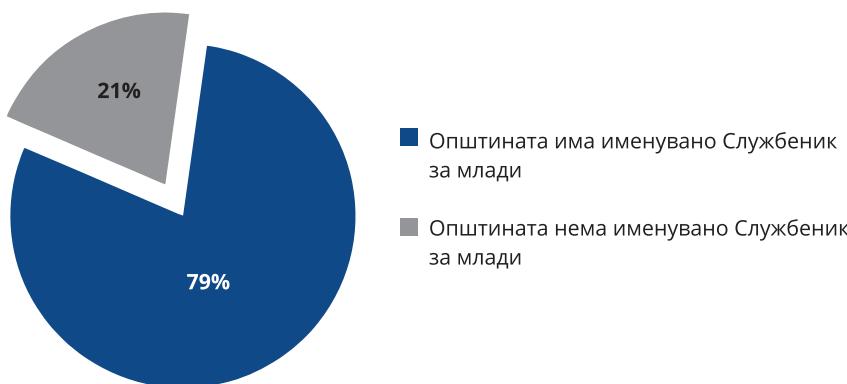
# СЛУЖБЕНИЦИ ЗА МЛАДИ

Според законот, сите општини, исто така, ја имаат обврската да именуваат службеник за млади, односно лице кое ќе биде одговорно за работењето на Канцеларијата за млади, како и за координирање, спроведување и следење прашања од интерес на младите во делокругот на надлежностите на институцијата<sup>8</sup>.

Именуваните службеници за млади се достапни на официјалната веб-страница на Агенцијата за млади и спорт, заедно со нивните електронски пошти, на кои младите можат да им се обратат. Базирано на објавената листа, институциите и општините покажале најголем интерес за имплементирање на оваа обврска, која примарно се состои од именување веќе вработено лице во рамките на самата институција, односно општина.

**Одјавно достапните информации за службениците за млади<sup>9</sup>, може да се утврди дека досега се именувани 57 службеници за млади во државните институции, односно органите на државна управа, а 64 во општините. Процентуално гледано, 79% од општините ја имаат исполнето истата обврска.**

Рокот за имплементирање на оваа законска обврска истекува во рок од една година од денот на влегувањето во сила на Законот за младинско учество и младински политики, и тој е истечен од 14 јануари 2021 година, а согласно со прибрани податоци не е во целост имплементирана обврската.



<sup>8</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)

<sup>9</sup> Службеници за млади во институции и општини (објавено во ноември 2021), достапно на:

<<http://ams.gov.mk/wp-content/uploads/2021/11/Службеници-за-млади-институции-и-општини-АМС-ВЛАДА.pdf>>



# ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР ЗА ТЕМИ ПОВРЗАНИ СО МЛАДИТЕ ВО АГЕНЦИЈАТА ЗА МЛАДИ И СПОРТ

Во поглед на креирање релевантни политики за младите, во рамките на самиот закон е предвидено Агенцијата за млади и спорт да воспостави истражувачки центар за различни теми поврзани со младите<sup>10</sup>. Законски предвидениот рок за воспоставување на истражувачкиот центар истекува по една година од денот на влегувањето во сила на Законот за младинско учество и младински политики, односно 14 јануари 2021 година.

**Рокот е истечен, а истражувачки центар за теми поврзани со младите не е воспоставен во Агенцијата за млади и спорт.** Оттаму појаснуваат дека во моментов се врши промена на систематизацијата на Агенцијата за млади и спорт и се чекаат потребни согласности од страна на останатите институции пред да се пристапи кон формирање истражувачки центар, кој ќе биде во рамките на сектор Млади во рамките на агенцијата.

Дополнително, оваа обврска на Агенцијата за млади и спорт постои можност да се замени со стратешки партнериства со младински организации кои ја имаат експертизата да спроведуваат истражувања на различните теми од интерес на младите, со цел политиките за млади кои ќе се развиваат да видат базирани на докази. На овој начин, Агенцијата за млади и спорт ќе ја зајакне соработката и довербата на младите, и вклучително информациите за младите ќе доаѓаат од самите млади.

<sup>10</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)

# ФИНАНСИРАЊЕ

Во самиот Закон за младинско учество и младински политики е дефинирано дека за спроведување на овој закон од Буџетот на Република Северна Македонија годишно се издвојуваат средства во висина од најмалку 0,3%. Дополнително, од буџетите на општините, општините во градот Скопје и Градот Скопје за млади се издвојуваат средства во висина од најмалку 0,1% на годишно ниво<sup>11</sup>.

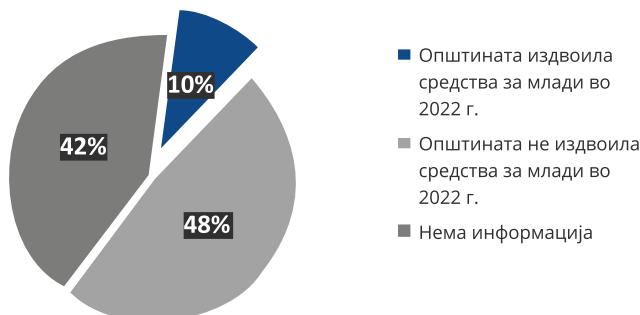
Во поглед на финансирањето на локално ниво, општините имаат обврска на годишно ниво да издвојуваат најмалку 0,1% од општинскиот буџет.

Во самиот Закон, согласно моменталната формулатија, е недоволно јасно како се распределени средствата предвидени на национално ниво, односно дали тие 0,3% се однесуваат само на Агенцијата за млади и спорт, или истите се предвидени и за останати институции. Дополнително, кај представата предвидени за општините, е нејасно дали истите се предвидени за спроведување на Законот за младинско учество и младински политики, односно за локални младински совети, младински центри, канцеларии за млади, и младински политики на локално ниво. Од овие причини, следењето на трошењето на средствата за млади на локално нови е вистински предизвик.

Од горенаведените причини, овој мониторинг извештај се обидува да истражи колку од општините воопшто издвоиле средства за млади во 2022 година, и колку испланирале за 2023 година, со тоа што се бара и конкретна информација од нив, колку од алоцираните средства се однесуваат за спроведување на законските одредби, односно за локални младински совети, младински центри, канцеларии за млади, и младински политики на локално ниво.

**Врз основа на добиените податоци, заклучокот е дека во 2022 година, само 8 општини (10%) издвоиле конкретни средства за имплементирање на Законот за младинско учество и младински политики.**

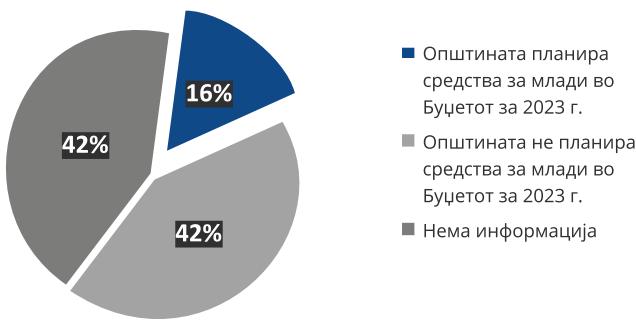
Издвоени средства за ЗМУМП за 2022



<sup>11</sup> Закон за младинско учество и младински политики („Сл. весник на РСМ“, бр. 10/2020)

Во однос на споредба од тоа колку општини потрошиле средствав за спроведување на Законот за младинско учество и младински политики, и тоа колку од нив планираат средства за спроведување на истиот во 2023 година, можеме да забележеме пораст, но како отворено прашање ќе остане колку од нив ќе бидат потрошени. За 2023 година, бројот на општини од 8 општини се зголемил на 13 (16%). Дополнително, присутни се примери од општини кои издвоиле буџет, но притоа не бил искористен, како Општина Валандово, која издвоила 500.000 денари за локалниот младински совет во 2022, година, но истите останале неискористени.

Планирани средства за ЗМУМП за 2023



## ПРЕПОРАКИ

- Итна имплементација на одредбите во Законот за младинско учество и младински политики, особено на општинско ниво;
- Свикување и спроведување надзорна расправа за имплементација на Законот за младинско учество и младински политики во Собранието на Република Северна Македонија;
- Зајакнување на капацитетите на Агенцијата за млади и спорт за спроведување на Законот за младинско учество и младински политики;
- Склучување на стартешки партнериства помеѓу Агенцијата за млади и спорт со младински организации, организации за млади, младински чадор организации

за да искористата нивната експертиза за да спроведуваат истражувања на различните теми од интерес на младите, со цел политиките за млади кои ќе се развиваат да видат базирани на докази;

Воведување на казнени одредби во законот, и креирање механизми за надзор на спроведувањето на законот на централно и општинско ниво;

Професионализација на службениците за млади со цел тие конкретно да се запознаат со своите надлежности и обврски, и притоа да се обезбеди стабилност на позицијава, а не нејзино ротирање помеѓу вработените во институцијата, односно општината. Службениците за млади да бидат посебна работна позиција, не додадена надлежност на лице со други надлежности.

Појаснување на улогата на канцеларијата за млади и како истата треба да функционира.

Креирање и имплементација на програми за јакнење на капацитетите на претставниците на локалните младински совети и младински службеници.

Креирање прирачници за административните процедури за воспоставување и управување со механизмите и службите во надлежност на Единиците на локалната самоуправа.

Појаснување на одредбите од Законот кои се однесуваат на финансирањето, односно кога станува збор за Буџетот на Република Северна Македонија, да се определат конкретните институции кои ќе ги добијат овие средства за спроведување на Законот. Дополнително појаснување за што се користат овие буџетски средства, односно дали овие средства се однесуваат само за имплементација на Законот за младинско учество и младински политики.

Воведување посебна буџетска ставка или програми за млади во рамките на буџетите на општините и државните институции, со цел транспарентност и отчетност кон младите во поглед на тоа како се трошат и дали навистина се одвоени средствата што се дефинирани во законот.

Креирање прирачници за административните процедури за воспоставување и управување со механизмите и службите во надлежност на Единиците на локалната самоуправа.



